

**Муниципальное казенное общеобразовательное учреждение
основная общеобразовательная школа с.Мраково
МР Гафурийский район Республики Башкортостан**

Рассмотрено

Руководитель МО

_____/Садыкова Н.Р./

Протокол №1 от

«27» августа 2020г.

Согласовано

Заместитель

руководителя по УВР

МКОУ ООШ с.

Мраково _____

/Муллабаева Г.Т./

«27» августа 2020г.

Утверждаю

директор МКОУ ООШ

с.Мраково

_____/Романов С.Л./

Приказ №111 от

«28» августа 2020г.

**Романов
Сергей
Леонидов
ИЧ**

Подписан: Романов Сергей Леонидович
DN: ИНН=021902812238, СНИЛС=02700682319,
E=gos.2013@inbox.ru, C=RU, S=Республика
Башкортостан, L=с. Мраково,
O=МУНИЦИПАЛЬНОЕ КАЗЕННОЕ
ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
ОСНОВНАЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА с.
МРАКОВО МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
ГАФУРИЙСКИЙ РАЙОН РЕСПУБЛИКИ
БАШКОРТОСТАН, G=Сергей Леонидович,
SN=Романов,
OID.1.2.840.113549.1.9.2=1.2.643.3.61.1.1.6.502710.
3.4.2.1, CN=Романов Сергей Леонидович
Основание: Я являюсь автором этого документа
Местоположение: место подписания
Дата: 2021-02-06 10:57:17
Foxit Reader Версия: 9.7.2

**РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по БАШКИРСКОМУ ЯЗЫКУ как
государственному языку Республики Башкортостан
Уровень основного (общего) образования
5 - 9 классы**

Программа по башкирскому (государственному) языку составлена на основе:

1. Федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования;
2. ООП ООО МКОУ ООШ с. Мраково;
3. Закона РБ от 1.07.2013 года № 696-3 (Статья 6) «Об образовании в Республике Башкортостан», принятый Государственным Собранием-Курултаем Республики Башкортостан 27.06.2013 года;
4. Программы по башкирскому языку и литературе для учащихся I – XI классов школ с русским языком обучения. Составители: Тулумбаев Х.А., Давлетшина М.С., Габитова З.М., Усманова М.Г. – Ижевск, издательство «КнигоГрад» , 2008г.

Учитель: Садыкова Н.Р.

2020 год

I.Укыу предметын үзлөштөрөүзөң шәхсэн, метапредмет, предмет өйрөнөүзөң һөзөмтәләре.

Шәхсэн һөзөмтәләр:

1. башкорт телен башкорт халкының төп милли-мәзәни киммәте буларак аңлау, интеллектуаль, ижади һәләтлектәрен һәм шәхестең мораль- этик сифаттарын үстөрөүзөң телдең ролен, уның мәктәптә белем алыу процесындағы әһәмиәтен билдәләү;
 2. башкорт теленең эстетик киммәтен аңлау; телгә карата ихтирам , уның менән ғорурланыу тойғоһо тәрбиәләү; милли мәзәни сағылыш буларак, башкорт теленең тазалығын һаклау тураһында хәстәрлек күрөү; телмәр үз камиллаштырыуға ынтылыу;
- 3) аралашыу процесында кәрәкле һүзлек запасына эйә булыу һәм фекерендә иркен еткерөү өсөн тейешле грамматик сараларзы үзлөштөрөү; үз телмәрендә күзәтөү һәм уны баһалау күнекмәһен булдырыу.

Башкорт (дәүләт) теле программаһын үзлөштөрөүзөң, метапредмет һөзөмтәләре булып:

1) телмәр эшмәкәрлегенең бөтә төрзәрен үзлөштөрөү:

аудирование һәм укыу:

- телдән һәм язма хәбәр иткән мәғлүмәттә (коммуникатив йүнәлеш, текст темаһы, төп фекер; төп һәм өстәмә мәғлүмәт) адекват -кабул итеү;
 - төрлөсә укыу күнекмәләрен булдырыу (эзлөнөү, карап сығыу, танышыу, өйрөнөү), төрлө стилдәге, жанрзағы текстарзы үзлөштөрөү;
 - төрлө стилдәге һәм жанрзағы тексты ишетеп, адекват кабул итеү; төрлө төрзәге аудирование менән эш итеү (һайлап алыу, танышыу);
 - төрлө сығанактарзан мәғлүмәттә һайлап алыу һәләтлегә (матбуғат саралары, укыу өсөн тәғәйенләнгән компакт-дискилар, Интернет ресурстары); төрлө типтағы һүзлектәр менән иркен -кулланыу, белешмә өсөн әзәбиәт, шулай ук электрон кулланмаларзан һайлап алыу күнекмәләрен булдырыу;
 - һайлап алыу алымдары менән эш итә белеү һәм тәғәйен темаға материалды системаға килтерөү; укыу йә аудирование һөзөмтәһендә алынған мәғлүмәттә үз аллы эзләй алыу күнекмәләренә эйә булыу; мәғлүмәттә кайтанан эшләй алыу, еткерә белеү;
 - стилистик үзенсәлектәрзә исәпкә алып, йөкмәткенән һәм кулланылған тел сараларынан сығып, фекерзә сағыштыра алыу;
- һөйләү һәм языу:
- алдағы укыу эшмәкәрлегенең, (индивидуаль һәм коллектив) максатын билдәләү һәләтлеләге, хәрәкәттең эзмә-эзлеләге, өлгәшелгән һөзөмтәләрзә баһалау һәм уларзы телдән һәм язма формала адекват анык итеп әйтеү;
 - тыңланған йә укылған тексты тәкдим ителгән кимәлдә (план. һөйләү, конспект, аннотация) һөйләй алыу;
 - төрлө стилдә һәм жанрза, адресланыуға карап һәм аралашыу ситуацияһына карап телдән һәм язма текст төзөй алыу;
 - телдән һәм язма формала үз фекерендә иркен еткерә белеү, тексты логик яктан эзмә-эзлеклә төзөү талаптарын һаклау;
 - төрлө төрзәге монологты (хәбәрләү, һүрәтләү, фекер йөрөтөү; төрлө төрзәге монологтарзың, берләшеүе) һәм диалог (этикетты һүз эсенә алған, диалог-һорашыу, диалог-аралашыуға өндәү, диалог-фекер алышыу һ.б; төрлө төрзәге диалогтың, берләшеүен) үзлөштөрөү;
 - ғәмәлдә төрлө телмәрзәге аралшыузың орфоэпик, лексик, грамматик, хәзерге башкорт әзәби теленең стилистик нормаларын һәм язма телдә төп орфографик һәм пунктуацион кағизәләрзә һаклау;
 - телмәр этикет нормаларын һаклап, аралаша алыу, телмәр аралашыу процесында ым-ишара, мимиканы урынлы -кулланыу;
 - укыу процесында һәм көндәлек аралашыуза үз телмәрендә контролдә тотә алыу; йөкмәткенән, һүззәрзә урынлы кулланыузан сығып, үз телмәрендә баһалай белеү;

грамматик һәм телмәр хаталарын таба һәм уларҙы төҙөтә алыу; уз тексыңды камиллаштыра белеү;

- үз тиндәштәрең аудиторияһындаур булмаған доклад, реферат менән сығыш яһау; бәхәстә, төрлө аргументтар кулланып, көнүзәк проблемалар буйынса сығыштарҙа катнашыу;
- алынған белем һәм күнекмәләрҙе көндәлек тормошта куллана белеү; туған телде башка фәндәргә белем алыу сығанағы буларак файҙаланыу; тел күренештәрен анализлау буйынса алған белем һәм күнекмәләрҙе предмет-ара (сит тел, әзәбиәт һ.б. дәрестәрҙә) кулланыу;
- аралашыу процесында тирә-яктағы кешеләр менән коммуникатив максатлы бәйләнештә, ниндәйҙер эш төрөн бергә эшләү, бәхәстә, күтәрелгән көнүзәк темаларҙа фекер алышыуҙа катнашыу; шәхестәр менән мәҙәни аралашыу барышындағы төрлө ситуацияларҙа телмәр этикетының милли- мәҙәни нормаларын үزلәштерәү.

Предмет һөҙөмтәләре:

1. телдең төп функциялары тураһында, башкорт теленән башкорт халкының милли теле, Башкортостан Республикаһының дәүләт теле булыуы тураһында, тел менән халыҡ мәҙәниәттә бәйләнештәре тураһында, кеше һәм йәмғиәт тормошондағы роле тураһында караш булдырыу;
2. гуманитар фәндәр системаһында телдең урынын һәм мәғарифта тулыһынса уның ролен аңлау;
3. тел һәм телмәр, телмәр аралашыуы, һөйләү һәм язма телмәр, монолог, диалог һәм уларҙың төрҙәре; аралашыу ситуациялары, фәнни, публицистик, рәсми-эшлекле стилдәр, матур әзәбиәт теле; функциональ- мәғәнәүи телмәр төрҙәре (хикәйәләү, һүрәтләү, фекер йөрөтөү); текст, текст төрҙәре; телдең төп берәмектәре, уларҙың билдәләре һәм телмәрҙә кулланыу үзенсәлектәрен үزلәштерәү;
4. башкорт теленең лексикаһы һәм фразеологияһының төп стилистик ресурстарын, башкорт әзәби теленең тел нормаларын, һөйләү этикет нормаларын үزلәштерәү;
5. телдең төп берәмектәрен, грамматик категорияларын анализлау һәм таныу, тел берәмектәрен аралашыу шарттарына ярашлы кулланыу;
6. һүзгә төрлө анализ төрҙәрен (фонетик, морфематик, һүзьяһалыш, лексик, морфологик), төп билдә һәм структура күзлегенән сығып, күп аспектлы анализ яһау;
7. тел- һүрәтләү саралары һәм уларҙы телмәрендә кулланыу
8. телдең эстетик функцияһын таныу, тексты анализлағанда телмәрҙең эстетик кимәлен баһалау.

II. Укытыу предметының, курстың йөкмәткеһе

5-се класс

Наумы, мәктәп! (4 сәғәт)

Был тема (1 сентябрь – Белем көнө. Мәктәп, укыу, белем алыу, тел өйрәнеү) башлыса “Көз” темаһы менән бергә үрелеп бара. Бер үк вакытта, укыусыларҙың йәйге каникулды нисек үткәрәүе тураһында әңгәмә үткәрәү, фекер алышыуҙар ойшошторола. Был темаларға ҡағылышлы һүҙҙәр, һүзбәйләнештәр, һөйләмдәр иҫкә төшөрөлә, һүзлек запасын байытыу йәһәтенән яңылары үзләштерелә. Башҡорт теленең өн-хәрефтәре, ҡалын һәм нәзек һузынҡылар. Исем. Исемдәрҙең һан менән үзгәреше. Һөйләмдә һүз тәртибе. Сифат.

Үзем тураһында (4 сәғәт)

Был теманы үзләштерәү барышында укыусы үзе тураһында, үзенең ғәилә ағзалары, яҡындары тураһында һөйләргә өйрәнергә тейеш. Исемдәрҙең ҡилеш менән үзгәреше. Алмаш. Зат алмаштары. Зат алмаштарының ҡилеш менән үзгәреше. к-г, ҡ-ғ тартынҡыларының сиратлашыуы.

Йыл мизгелдәре (4 сәғәт)

Йыл мизгелдәре, һәр йыл мизгеленә хас үзенсәлектәр менән танышыу. Йыл мизгелдәрен, һәр мизгелгә ҡараған ай исемдәрен дөрөҫ әйтә һәм телмәрҙә ҡуллана белеү. Һорау алмаштары. Күрһөтөү алмаштары. Күрһөтөү алмаштарының ҡилеш менән үзгәреше. Билдәһезлек алмаштары. Билдәләү алмаштары.

Башҡортостанды беләһеңме? (4 сәғәт)

Укыусыларҙы үҙҙәре йәшәгән республиканың үткәне, бөгөнгөһө, ҡиләсәге менән таныштырыу. Укыусы аңына үзе йәшәгән ерҙең – Башҡортостандың тарихы, уның байлығы, күренекле шәхестәре һ.б. хақында бер бөтөн тыуызыу һәм ул турала һөйләй белеүҙәрөнә өлгәшеү. Яңғызлыҡ һәм уртаҡлыҡ исемдәр. Юклыҡ алмаштары.

Кеше. Тән ағзалары. шәхси гигиена. (3 сәғәт)

Был тема кешенең тән ағзалары, эске органдарының атамаларын белеү менән бергә шәхси гигиена, көн тәртибе, һаулығы менән берлектә алып барыла. Кешегә һау-сәләмәт булыу өсөн нимә эшләргә кәрәклегә тураһында әңгәмәләр үткәрәү, әсәрҙәр укыу. Башҡорт телендә эйәлек төшөмсәһе. Ҡылым.

Яңы йыл менән. (4 сәғәт)

Яңы йыл темаһы ҡыш темаһы менән берлектә алып барыла. Ҡыш мизгеленен үзенсәлектәрен билдәләү, Яңы йыл менән туғандарҙы, яҡын кешеләрҙе ҡотларға өйрәтеү, һәр байрамдың үзенә генә хас күренештәре тураһында һөйләтеү. Ҡылымдың зат һәм һан менән үзгәреше.

Азык-түлек. Кейем-һалым. Өй. Магазин. (4 сәғәт)

Азык-түлек, кейем-һалым атамаларын өйрәнеү, һатып алыу этикеты менән таныштырыу, һөйләшергә, аралашырға өйрәтеү. Синоним.

8 март – Ҡатын-ҡыҙҙар көнө. (2 сәғәт)

Әсәй тураһында шиғыр, хикәйәләр укыу. Әсәйҙең донъяла иң ҡазерле кеше икәнен, уны ихтирам итергә, яратырға, ҡазерләргә кәрәклектә аңлатыу. Был тема ғәилә темаһы менән берлектә бара, шуның өсөн алдағы кластарҙа үтелгән ғәилә темаһы ҡабатлана. Ҡотлау открыткалары яҙырға, ҡотлау һүҙҙәрен әйтә белергә өйрәтеү. Антоним.

Яҙ етте. (2 сәғәт)

Яҙ билдәләрен күрә һәм яҙ мизгеленен үзенсәлектәрен әйтә белергә өйрәтеү. 1 май, 9 май байрамдары, дуҫлыҡ тураһында һөйләшеү. Омоним.

Язғы эштәр. (2 сәғәт)

Язғы эштәр, язғы бакса эштәре, баҫыу эштәре тураһында һөйләшеү. Һан. Үтелгәндәрҙе ҡабатлау.

Йәйзе ҡаршылайбыз. (1 сәғәт)

Башкорт халкының, Башкортостанда йәшәүсә башка халыктардың язғы тәбиғәт менән бәйлә ғөрөф-ғәзәттәре һәм матур йолалары тураһында һүз алып барыла. Укыусыларға улардың кеше тормошондағы әһәмиәте, мәғәнәләрен, уларҙы тергезеү кәрәклеген еткерәү. Грамматика буйынса үтелгәндәрҙе кабатлау.

6- сы класс

Безҙе мәктәп каршылай (4 сәғәт)

1 сентябрь- Белем көнө. Укыусылардың хеҙмәт көндәре башланыуы. Белем, тел тураһында мәкәлдәр өйрәнәү. Грамматика буйынса 1-5-се кластарҙа үткәндәрҙе кабатлау.

Грамматика: 1- 5 –се синифтарҙа үтелгәндәрҙе кабатлау.

Башкортостан ере буйлап (5 сәғәт)

Башкортостан Республикаһы, уның тарихы, күренекле шәхестәре, байлыктары менән танышыу. Тема буйынса һөйләү телмәрен үстәрәү, ижади эштәр башкарыу.

Грамматика:

Башкорт телендә эйәлек төшөнсәһе. Сифат. Сифат дәрәжәләре. Синоним. Антоним. Омоним.

Юл йөрөү ҡағизәләре һәм билдәләре (3 сәғәт)

Хәүефһезлек, юл йөрөү ҡағизәләре, транспорт төрҙәре тураһында һөйләргә, өйрәтеү, укыу материалын тасуири, аңлы укыу.

Грамматика:

Рәүеш. Рәүеш дәрәжәләре.

Почта. Телефон. Телеграф (4 сәғәт)

Почтала үзәнде тотә, телефондан дәрәс һөйләшә белеү, хат язғы ҡағизәләренә өйрәтеү.

Грамматика:

Кылым. Кылым һөйкәләштәре. Хәбәр һөйкәләше. Хәзерге заман.

Кыш дауам итә (5 сәғәт)

Кыш мизгеленең үзенсәлектәре. Текстар укыу, шиғырҙар, һынамыштар ятлау, һөйләү һәм язғы телмәрен үстәрәү, һүз байлығын арттырыу. Грамматика:

Кылымдың хәбәр һөйкәләше. Үткән заман. Киләсәк заман.

Дуслык кәзерен бел (4 сәғәт)

Ысын дуслықтың зур мәғәнәгә эйә булығы, уны һаҡлай белеү. Дуслык һағында әсәрҙәр укыу, мәкәлдәр табыу.

Грамматика:

Кылымдың шарт һөйкәләше.

Башкортостан йылғалары, күлдәре. Экология мәсьәләһе (6 сәғәт)

Башкортостандың тәбиғәте, уның байлыктары тураһындағы мәғлүмәт менән таныштырыу. Республикаһы йылға, күлдәр тураһында текстар укыу. Улардың атамаларының мәғәнәһе, килеп сығышы тураһында һөйләшеү. Экология мәсьәләһе. Кылымдың теләк һөйкәләше. Көн режимы. Азык-түлек магазины.

Грамматика:

Телмәрҙә һандарҙы практик кулланыу. Һан. Һан төркөмсәләре. Ябай һәм кушма һандар.

Бына тағы яз килде (3 сәғәт)

Яз мизгеленең үзенсәлектәре. Язғы тәбиғәтте күзәтеү. Оһоп килеүсә коштар тураһында һөйләшеү. 1 май, 9 май байрамдары. Грамматика буйынса 6-сы класта үтелгәндәрҙе кабатлау. Йәйге тәбиғәт, укыусылардың йәйге ялы тураһында әңгәмә. Тема буйынса текстар укыу, шиғырҙар ятлау. Тәбиғәткә экскурсия ойшоһроу.

Грамматика: үтелгәндәрҙе кабатлау, нығытыу.

7- се класс

Яңынан мәктәпкә (5 сәғәт)

5-6-сы кластарҙа алған белемдәрҙе тулыландырыу. Был тема буйынса язғыусылар, шағирҙар ижады менән таныштырыу, яңы текстар укыу. Диалог һәм монолог ярҙамында бәйләнешле һөйләм төҙөү дауам итә. Туған тел, белем, укытыусы, мәктәп һәм көзгө байлыҡ тураһында

һөйләшеү күберәк урын ала. Бәйләнешле текст төзөү, бер телдән икенсе телгә тәржемә итеү күнегеүҙәре башкарыла. Көз, көзгә эштәр, уңыш йыйыу темаһы төп урындарҙың береһен алып тора.

Мәктәп, уҡыу, китап, икмәк, уңыш, емеш-еләк тураһында мәкәлдәр, әйтемдәр, йомактар менән танышыу.

Грамматика:

6-сы класта үтелгәндәрҙе кабатлау.

Ауыл тормошо (7 сәғәт)

Ауыл тормошо, ауыл кешеләренең көнкүреше, хезмәт, игенсе хезмәте тураһында әңгәмәләр үткәреү. Игенсе эшенең һөйләү. Ауыл тормошонан айырмалы яктары тураһында аңлатыу. Ауыл еренән сыккан күренекле шәхестәрҙең тормош юлы менән таныштырыу, орашыуҙар ойштороу. Был тема буйынса яҙылған әсәрҙәр уҡыу.

Грамматика:

Кылым. һүзбәйләнеш. һөйләм төҙөлөшө.

Башҡортостан буйлап сәйәхәт (8 сәғәт)

Башҡортостан тураһында 1-6 кластарға үтелгәндәрҙе кабатлап, белгән фактик материалды эзмә-эзлекле итеп һөйләргә өйрәнеү. Был тема буйынса уҡыусыларға яңы мәғлүмәт биреү. Тыуған еребезҙең сал тарихы барлығын, Башҡортостан тураһында рус уҡыусылары, «Урал» эпосы, һуңғы йылдарҙағы тарихи Башҡортостан ерендә үткәрелгән фәнни экспедициялар мәғлүмәттәре менән таныштырып китеү («Арҡайым», «Сынташты», боронғо калалар, алтын әйберҙәр табыу һ.б. тураһында), бының өсөн һуңғы йылдарҙа сыккан матбуғат басмаларына мөрәжғәт итеү. Был тема буйынса тәкдим ителгән әсәрҙәр менән танышыу, уҡыусыларҙың яҙыу һәм һөйләү телмәрен үстөрөү өстөндә эш алып барыла.

Грамматика:

Яңғызлыҡ исемдәр.

Спорт. Спорт кәрәк-ярактары (8 сәғәт)

Кешегә сәләмәт булыу өсөн спорт менән шөғөлләнергә кәрәк икәнлеген аңлатыу һәм был турала уҡыусылар менән һөйләшеү, әңгәмә ойштороу. Уҡыусылар үзҙәре спорт менән кызыкһыныуҙары, күренекле спортсмендар тураһында һөйләргә өйрәтеү. Спорт тураһында теле-радио тапшырыуҙары, газета материалдары буйынса һөйләү.

Башҡортостанда спорт төрҙәре. Спорт өлкәһендә данлыклы кешеләр.

Грамматика: Башҡорт теленең үзенсәлекле хәреф, өндәре, һөйләм төрҙәре.

Мин һәм безҙең ғаилә (9 сәғәт)

Уҡыусы үҙенең ғаиләһе тураһында тулы һәм иркен һөйләй белергә тейеш. Сөнки был тема йылдан-йыл кабатлана. Ғаилә ағзаларын дөрөс атау, уларға ихтирамлы, игтибарлы булырға өйрәтеү. Ғаилә, ғаилә ағзалары тураһында яҙылған әсәрҙәр уҡыу, уларҙы аңлы кабул итергә өйрәтеү, һөйләү күнекмәләрен үстөрөү. Уҡылған әсәрҙәр буйынса план төзөргә өйрәтеү, план буйынса һөйләү. Телмәр үстөрөгә айырым игтибар бирелә. Был бүлектә билдәле рәссамдарҙың әсәрҙәре күп кенә урын алған. Картинаны карай, аңлай һәм уның йөкмәткеһен һөйләргә өйрәтеү.

Грамматика:

Кылым. Кылымдарҙың заман, зат, һан менән үзгәреше.

Сәңгәт оҫталары. (4 сәғәт)

Республиканың данлыклы һәм арзаклы шәхестәре менән танышыуҙы дауам итеү. Сәңгәт оҫталарының тормош юлы һәм ижады менән таныштырыу. Теле-радио тапшырыуҙар, язмалар карау. Уларҙың әсәрҙәрен таныу, данлыклы кешеләребез тураһында һөйләй белеү. Ырҙар өйрәтеү, бергәләп йырлау, һәләтле балалар менән йырҙар өйрәнеү. Мәктәп сәхнәһе өсөн концерт номерҙары әҙерләү.

Грамматика:

Эйәртеү төркөүләре. Төркөүләргә дөрөс яҙылышы. Төркөүләс темаһын нығытыу.

Исемен матур, кемдәр кушкан? Исемдәрзә - ил тарихы (3 сәғәт)

Был тема кеше исемдәренән башка тау, ер, һыу атамалары мөнән берлектә алып барыла. Исемдәрзәң мәғәнәһе, уның кеше холок-фигеленә тәҗсир итеүе. Данлыклы кешеләрзәң исемдәренә бәйләп, төрлө тарихи вакиғалар һөйләү, әсәрзәр укыу. Атамалар буйынса легендалар, риүәйәттәр укыу за дәрестәрзә кызыклы, мауыктырғыс итеп үткәрергә ярзам итәсәк.

«Исемдәрзә – ил тарихы», «Исемен матур, кемдәр кушкан?» темаһына иртәлектәр үткәрәү, укыусыларзың һөйләү телмәрен үстәрергә, кеше алдында сығыш яһау өсөн ярзам итәсәк.

Грамматика: Бәйләүестәр. Яңғызлык исемдәрзә дәрәс языу кағизәһен кабатлау.

Борон-борон заманда... (2 сәғәт)

Башкорт халык ижады темаһын киңәйтеү, укыусыларзың белгәндәрен тулыландырыу, һүз байлығын, һөйләү телмәрен үстәрәү максат булып тора. Күберәк игтибарзы тексты аңлы кабул итеү һәм йөкмәткеһен һөйләй белеүгә йүнәлтеү. Бында башкорт халык әкиәттәренән башка, Ф.Туғызбаеваның «Тайыштабан ниңә уйнарға сыкманы?» әкиәте лә урын алған. Уларзың айырмаһын билдәләп үтеү кәрәк.

Грамматика: Киҗәксә тураһында төшөнсә. Киҗәксәләрзәң бүленеше. Киҗәксәләрзәң дәрәс язылышы.

Берзәмлек, дуслык, тыныслык (2 сәғәт)

Иң төп темаларзың береһе - берзәмлек, дуслык, тыныслык. Бында тик кешеләр араһындағы дуслык тураһында ғына һөйләшеү бармаясак, ә халык-ара булған мөнәсәбәттәр зә игтибар үзәгендә торорға тейеш. Был тема буйынса укыусыларзы аңлап фекер йөрөтөргә һәм һөйләй белергә өйрәтеү. Укылған әсәрзәрзәң йөкмәткеһе буйынса фекер алышыу, әңгәмә ойоштороу.

Грамматика:

Мөнәсәбәт һүззәр. Ымлыктар. Уларзың дәрәс язылышы.

Йәмле йәй (2 сәғәт)

Йәй мизгеленәң үзенсәлектәрен билдәләү. Укыусыларзың һүз байлығын арттырыу, һөйләү һәм языу телмәрен үстәрәү. Тәбиғәттә күзәтеү, алған тәҗсираттар буйынса фекер алышыу. Был айзарза узғарылған Милли байрамдар менән таныштырыу, улар тураһында белгәндәрен һөйләү. Балаларзың йәйгә ялы, хезмәте, ололарға ярзамы тураһында әсәрзәр укыу һәм әңгәмәләр үткәрәү.

Грамматика:

7-се класта үткәндәрзә кабатлау, дөйөмләштерәү.

8 – се класс

Мәктәпкә барабыз (4 сәғәт).

Был тема буйынса 5-6 класта үтелгәндәрзә кабатлау, һүзлек байлығын арттырыу. Тема буйынса эзмә-эзлекле һөйләмдәр төзөтөү, кыска ғына хикәйә төзөргә өйрәтеү. Текст өстөндә эшләү, план төзөү, план буйынса һөйләү. Мәктәп, класс торошо һ.б. хаһында әңгәмәләр ойоштороу. Белем, китап тураһында мәкәлдәр койоу.

Грамматика:

5-6 класта үтелгәндәрзә иҗкә төшөрөү. һөйләмдә һүззәр тәртибе. Өндәрзә дәрәс әйтеү.

Көзгө эштәр һәм көзгө күренештәр (2 сәғәт)

Көзгө үзгәрештәрзә бергәләп күзәтеү, кешеләрзәң көзгө хезмәтен күзәтеү. Темаға кағылышлы текстар укыу. Муллык, хезмәт тураһында мәкәл, әйтемдәр менән танышыу. Һынамыштар укыу.

Грамматика:

Синтаксис. Максаты буйынса һөйләм төрзәре. Логик басым. Исем менән кылымды кабатлау.

Өфө - Башкортостандың баш калаһы (4 сәғәт)

Өфө - Башкортостандың баш калаһы. Өфө калаһы, уның үткәне, бөгөнгөһө тураһында әңгәмә үткәрәү. Уның иҗтәлекле урындары тураһында һөйләшеү, һүрәттәр карау. һөйләм

телмәрен үстөрөү. Рефераттар яззырыу һәм уны класс алдында кыскаса һөйләтеү кеүек эштәр кулланырға мөмкин.

Грамматика:

Башкорт кылымдарының төзөлөшө. Барлык төшөнсәһе һәм уның бирелеше.

Хезмәт төбө - хөрмәт (4 сәғәт)

Кеше тормошонда хезмәттең роле, тигән темаға әңгәмә короу. Данлыклы хезмәт ветерандары менән осрашыу ойоштороу. Укыусыларға ниндәй һөнәр окшауы тураһында һөйләтеү, яңы мәғлүмәттәр биреү. Һөнәрзәр тураһында шиғырзәр, хикәйәләр укыу. Хезмәт , һөнәрзәр тураһында мәкәлдәр өйрәнеү.

Грамматика:

Ябай һөйләм. Һөйләмдең баш киҫәктәре. Эйә менән хәбәрзең ярашыуы. Юклык, булмағанлык төшөнсәләре.

Кыш дауам итә (6 сәғәт)

Кыш мизгеле тураһында белгәндәрзе системалаштырыу, һүзлек байлығын арттырыу кеүек эштәр ентекле алып барыла. Кыш тураһында текстар, шиғырзәр, мәкәлдәр, һынамыштар укыу яңы йылға бағышланған йырзәр, мәкәл һәм әйтемдәр. Яңы йыл менән котлау откырткаһы язырға өйрәнеү. Укытыусы һайлаған текст буйынса изложение языу.

Грамматика:

Үтелгәндәрзе кабатлау. Эйә менән хәбәр араһында һызык.

Салауат Юлаев – халкыбыздың милли батыры (4 сәғәт)

С.Юлаевтың биографияһы, ижады менән танышыу. Уның шиғырзарын ятлау, шиғырзарының һакланыу тарихы тураһында әңгәмә ойоштороу. С.Юлаевтың тормошо, батырлығы, ижады тураһында укыусыларзан төрлө ижади эштәр эшлөтөү. (һүрәттәр төшөрөү, инша языу, стенгәзит сығарыу)һ.б.

Грамматика:

Һөйләмдең әйәрсән киҫәктәре тураһында төшөнсә. Аныклаусы.

Йәмле яз, һағындык һине! (3 сәғәт)

Яз мизгеле тураһында белемдәрзе системалаштырыу. Язғы байрамдар- 1 Май һәм Еңеү байрамы тураһында һөйләшеү. Язғы тәбиғәт күренештәре, коштарзы каршылау, бакса эштәре тураһында әңгәмәләр үткәреү.

Грамматика:

Тултырыусы.

Без йондоззәр булып кайтырбыз (2 сәғәт)

Башкорт халкының Бөйөк Ватан һуғышындағы каһарманлығы. Ветерандарға, батырзәрға карала ихтирам, ғорурланыу тойғоһо тәрбиәләү. Данлыклы кешеләр менән киәләр, осрашыузар ойоштороу.

Грамматика:

Хәл. Һүзлек менән эш күнәк мәләре үткәреү.

Ай Уралым, Уралым...(5 сәғәт)

Башкортостан, уның үткәне, бөгөнгөһө хақында әңгәмә үткәреү. Республикабыздың күренекле урындары менән таныштырыу. Йәйге тәбиғәтте күзәтеү, ололарзың һәм балаларзың йәйге эштәре тураһында диалог һәм монологтар төзөү.

Грамматика:

8- се класта үтелгәндәрзе кабатлау.

9 – сы класс

Һаумы, мәктәп! (3 сәғәт)

Эш төрзәре «Көз» темаһы менән берлектә алып барыла. «Көз» һәм «Мәктәп» темаһына шиғырзәр, әсәрзәр укыу; мәкәл, әйтемдәр, йомактар, һынамыштарзы иҫкә төшөрөү. Алдағы кластарза үтелгәндәрзе системалаштырыу, яңы мәғлүмәт менән таныштырыу. Һөйләү һәм языу телмәрен үстөрөү өстөндә эш дауам итә.

Грамматика:

8- се класта үтелгәндәрзе кабатлау.

Ергә мәрхәмәт – илгә бәрәкәт (4 сәғәт)

Тыуған Республикаға карата мөхәббәт, ғорурлык тойғоһо, тәбиғәткә һаксыл караш тәрбиәләргә. Улар тураһында һөйләргә, язырға өйрәтеү. Башкортостандың ер асты, ер өстө байлыҡтары тураһында әңгәмәләр үткәреү, экскурсиялар ойоштороу.

Грамматика:

Хәл төрҙәре. Вакыт хәле. Рәүеш хәле.

Атамалар ни һөйләй? (4 сәғәт)

Кеше тормошонда атамалардың да (кеше исеме, фамилияһы, атаһының исеме; ауыл, кала, тау, йылға һ.б.) роле зур. Унһыз тормошто күз алдынала килтереп булмай. Атамалар бик күп. Тел ғилемдә уларҙы өйрәнеүсә фән бар. Ул – ономистика. Онамистика фәне үзе бер нисә тармактан тора: антропонимика, этнонимика, милли, халыҡ, кәбилә исемдәрен, зоонимика кош-корт, хайуан кушаматтарын, космонимика өйрәнеүсә фән.

Был теманы үтеү уҡыусының бала сактан уҡ үзҙәре йәшәгән ауыл, кала, улардың янындағы атамалардың мәғәнәләрен белергә теләгән кызыкһыныуын кәңәғәтләндерә, тыуған төйәк менән ғорурланырға мөмкинлек бирә. Сөнки атамаларҙа ил тарихы, ер һәм ошо ерҙә йәшәгән халықтың тел үзенсәлектәре, халак тормошо, ғөрөф-ғәҙәте, йолалары һ.б. сағыла.

Грамматика:

Күләм- дәрәжә хәле. Шарт хәле. Сәбәп хәле. Максат хәле.

Без кышты ла яратабыз. (4 сәғәт)

Бәйләнешле телмәрҙең язма һәм телдән формаларына берҙәй әһәмиәт бирелә. Кыш мизгеле, уның үзенсәлектәре тураһында һөйләү күз уңында тотала.

Грамматика:

Кире хәл. Өндәш һүз.

Башкорт театры. (2 сәғәт)

Башкортостанда театр сәнғәте. Республикалағы театрҙар һәм улардың эшмәкәрлегә һаҡында дөйөм мәғлүмәт биреү. М.Ғафури исемендәге Башкорт Академия драма театрының барлыҡка килеүе тарихы (халыҡ артистары З.Бикбулатова, А.Мөбәрәков, Г.Мөбәрәкова). Театрдың күренекле артистарының тормошо һәм ижады менән таныштырыу, улар тураһында һөйләргә өйрәтеү.

Театрдың үткәне һәм киләсәге буйынса фекер алышыу ойоштороу.

Грамматика:

Өстәлмәлек.

Башкорт халыҡ ижады. (4 сәғәт)

Халыҡ ижады тураһында дөйөм төшөнсә. Фольклордың коллектив ижад булыуы. Фольклор һәм язма әҙәбиәттең айырмаһын билдәләү, улар тураһында һөйләргә өйрәтеү.

Грамматика:

Ябай һөйләм төрҙәре.

Башкорт аты. (6 сәғәт)

Уҡыусыларҙы башкорт атының килеп сығыуы, тарихи үткәне менән таныштырыу. Аттардың кеше тормошондағы мөһим ролен билдәләү. Йәш үзенсәлектәре буйынса бүленеүен билдәләү, уҡыусыларҙан дөрөс итеп әйттереү. Аттарға карата кызыкһыныусанлыҡ, улар тураһында күберәк беләү теләге тыуызыу.

Грамматика:

Тиң киҫәкле һөйләмдәр. Тиң киҫәктәр эргәһендә тыныш билдәләре. Тиң киҫәктәр эргәһендә дөйөмләштереүсә һүзҙәр.

Башкорт халыҡ милли аштары. (3 сәғәт)

Башкорт халқының милли аштары менән таныштырыу. Уларҙы әҙерләү үзенсәлектәрен билдәләү. Башкорт милли аштары тураһында текстар менән таныштырыу.

Грамматика:

Кушма һөйләм тураһында төшөнсә.

Күңелле яз килә. (3 сәғәт)

Башкортостандағы язғы тәбиғәт күренештәре. Кала һәм ауылда язғы эштәр: коштар, хайуандар һәм үсемлектәр тормошо, язғы байрамдар тураһында әңгәмәләр үткәрерү. Тәбиғәткә экскурсиялар ойоштороу. Дарыу үләндәренән гербарийзар төзөү, Еңеү көнөн билдәләү. Нуғыш ветерандары менән озрашыу, иртәлектәр язып алыу буйынса эш дауам итә.

Грамматика: Үтелгәндәрзе кабатлау.

III. Һәр темаға каралған сәғәттәр менән тематик планлаштырыу.

5-се класс

№	Бүлектәр исеме	Эш программаһы буйынса сәғәттәр һаны
1.	Һаумы, мәктәп!	4
2.	Үзем тураһында	4
3.	Йыл мизгелдәре	4
4.	Башкортостанды беләһеңме?	4
5.	Кеше. Тән ағзалары. шәхси гигиена.	3
6.	Яңы йыл менән.	4
7.	Азык-түлек. Кейем-һалым. Өй. Магазин.	4
8.	8 март – Катын-кыzzар көнө.	2
9.	Яз етте.	2
10.	Язғы эштәр	2
11.	Йәйзе каршылайбыз.	1
	Бөтәһе	34

6-сы класс

№	Бүлектәр исеме	Эш программаһы буйынса сәғәттәр һаны
1.	Безҙең мәктәп	6
2.	Башкортостан ере буйлап	7
3.	Дуслык кәзерен бел	5
4.	Кыш дауам итә	4
5.	Яз килә, яз!	6
6.	Йәмле йәй килә	6
	Бөтәһе	34

7 – се класс

№	Бүлектәр исеме	Эш программаһы буйынса сәғәттәр һаны
1.	Яңынан мәктәпкә	3
2.	Ауыл тормошо	4
3.	Башкортостан буйлап сәйәхәт	4
4.	Спорт. Спорт кәрәк-ярактары	3
5.	Мин һәм безҙең ғаилә	5
6.	Сәнгәт оҫталары	4
7.	Исемен матур, кемдәр кушкан?	3
8.	Борон-борон заманда...	2
9.	Берҙәмлек, дуҫлыҡ, тыныслыҡ	3
10.	Йәмле йәй	3
	Бөтәһе	34

8-се класс

№	Бүлектәр исеме	Эш программаһы буйынса сәғәттәр һаны
1.	Мәктәпкә барабыз	4
2.	Көзгө эштәр һәм көзгө күренештәр	3
3.	Өфө - Башкортостандың баш калаһы	3
4.	Хезмәт төбө - хөрмәт	4
5.	Кыш дауам итә	5
6.	Салауат Юлаев – халкыбыздың милли батыры	4
7.	Йәмле яз, һағындыҡ һине!	3
8.	Без йондоззар булып кайтырбыз	2
9.	Ай Уралым, Уралым...	5
	Бөтәһе	34

9-сы класс

№	Бүлектәр исеме	Эш программаһы буйынса сәғәттәр
1.	Һаумы, мәктәп!	3
2.	Ергә мәрхәмәт – илгә бәрәкәт	4
3.	Атамалар ни һөйләй?	4
4.	Без кышты ла яратабыз.	4
5.	Башкорт театры.	2
6.	Башкорт халыҡ ижады.	4
7.	Башкорт аты.	6
8.	Башкорт халыҡ милли аштары.	3
9.	Күңелле яз килә.	3
	Бөтәһе	33

**ДОКУМЕНТ ПОДПИСАН
ЭЛЕКТРОННОЙ ПОДПИСЬЮ**

СВЕДЕНИЯ О СЕРТИФИКАТЕ ЭП

Сертификат 603332450510203670830559428146817986133868575838

Владелец Романов Сергей Леонидович

Действителен с 03.03.2021 по 03.03.2022